

vértelen küzdelmet jól megszervezzük s az egységesített nemzeti munkaszervezetben belül minden honfitársunk becsületesen és szinte hősiességgel kitartással dolgozik.

Szellemi és gyakorlati életünk munkásai ma már határozottabban érzik együvé-tartozásukat. Napról-napra egyre világosabban látjuk azt is, hogy egymásra vagyunk utalva. S ebben elismerésreméltó, hálaára készítő része van a *Szabad Lyceumnak*.

Ez a jelentés a Szabad Lyceumnak a MAV. Északi Főműhelytelepén 1898 óta folyó áldásos tevékenységéről számol be. Néhai *Wekerle Sándor* és a neves pártfogók mellett látjuk a népművelés szerény munkásainak hosszú sorát. A 30 év alatt különböző tárgykörökből 1.201 előadást tartottak s ezeken összesen 196.370 munkáshallgató vett részt. A tanulmányi kirándulások száma pedig 516 volt egyenkint és átlag véve 46 (összesen 23.755) résztvevővel.

Váradi József.

Hermann Schwartz: Pädagogisches Lexikon. II. kötet. Bielefeld és Leipzig. 1929. Velhagen & Klasing kiadása. VII + 1367 hasáb.

Ennek a nagyszabású gyűjteményes munkának I. kötetét e helyen (1928: 260—64. l.) behatóan ismertettük. Az amott kifejtett kritikai vélemény alapján fokozott érdeklődéssel vettük kezünkbe a most megjelent II. kötetet, amely a *Fächer* és a *Kirchliche Erziehung* címszók közé eső anyagot öleli fel. Elve és megelégedéssel állapítjuk meg, hogy ez a kötet jóval inkább kielégíti várakozásunkat, mint elődje. Terjedelem dolgában aránytalan cikkek, utalások későbbi kötetekre ugyan itt is szép számmal akadnak még, de ezzel szemben a tudományosan megírt értékes és időszerű közleményeknek olyan tömegével találkozunk, hogy amaz alaki hiányoktól méltán eltekinthetünk. Az említett aránytalanság különösen a következő példákban feltűnő: míg a *Grundschule* 57 hasábot, a *Hysterie* pedig 22-t vesz igénybe, a *Höheres Schulwesen* 17-tel kénytelen beérni. Nem tartjuk sem célszerűnek, sem megokoltnak a következő halasztásos utalásokat sem: *Geometrie* s. *Mathem. Unterricht*, *Gesang* s. *Musikunterricht*, *Halbtagschule* s. *Volksschulwesen*, *Haushaltungsschulen* s. *Fachschulwesen* stb., még kevésbé a pótlásra való utalást, pl. *Goethe*, *Humboldt* s. *Schlussband (Nachtrag)*. Ellenben igen helyesen a maguk helyén vonulnak fel a német bölcselek: Fichte, Hegel, Herbart, Herder, Kant, akiknek pedagógiai működéséről, jelentőségéről rövid, de helyes képet nyerünk. Ebben a kötetben (a betűrend találkozása folytán) a külföld is aránylag nagyobb számmal van képviselve: Finnország, Francia- és Olaszország, Hollandia, Japán és az iszlám oktatásügy (Törökország, Egyiptom, Perzsia). A testi nevelés és a lélektan mellett a szerkesztő figyelme a kedély nevelésére is kiterjed, amelyet pl. a következő címszavak alatt felsorolt cikkek szolgálnak: *Heiterkeit*, *Höflichkeit*, *Hohn*, *Humor*, *Ironie*, *Satire*, *Spott*, *Witz*. Az időszerű közlemények sorába tartozik a *Grenzlanddeutschtum*, amely az élszakított vagy még megszállt német területek kultúráját elemezi politikai szempontból. A *Gegenwartspädagogik* c. cikkben maga a szerkesztő foglalkozik a jelenkor

pedagógiájának fogalmával, irányával és kihatásaival, utalva a nép benső életének tisztaságát és erejét veszélyeztető jelenségekre. Felette érdekes és tanulmányos a frankfurti pedagógiai akadémia igazgatójának, dr. Weimernek, *Fehlerkunde* című tanulmánya is, amely főleg azokkal a hibákkal foglalkozik, amelyeket a tanulók írásbeli dolgozataikban ejtenek. Ez a kötet egy helyen (1288. h.) hazánkról is megemlékezik, amikor megállapítja, hogy „*die hochherzige und feingebildete Gräfin Brunswick von Korompa in der Christianenstadt (sic!) zu Ofen*“ 1828-ban megnyitotta az első „angyalkertet“, majd 1837-ben a kisdudóvönöképzőintézetet s hogy az ő befolyásának kell betudni a kisgyermekek gondozását Bécsben, Augsburgban és Münchenben is.

Ha a további kötetek ilyen mértékben tökéletesednek, igen használható és megbízható kézikönyvre számíthatunk. K. F.

Eduard Spranger: Der deutsche Klassizismus und das Bildungsleben der Gegenwart. (2. kiad. K. Stenger, Erfurt, 1928. 31 l.)

Komoly tárgyról komoly olvasóknak szóló tanulmány. Mi az értelmek korunknak, hogyan eszmélhetünk rá valóságos kultúrjavaira s ennek alapján miként juthatunk az életben helyes tájékozottságra és ennek révén szellemi-léleki egyensúlyra: ezeket a súlyos kérdéseket igyekszik szerzőnk a töle megszokott széles filozófiai látókörrrel kultúrtörténeti alapon megoldani és az ebből leszűrt eredményeket egy, a mai embernek szükséges világnézet kialakítására értékesíteni, ami természetszerűen kihat napjainknak művelődési problémájára is. Korunk, úgymond, vajudik: az objektív és a szubjektív kultúra küzd egymással, ez ellentétekből a megváltó új még nem tud megszületni. „Legújabb pedagógiánk szubjektívizmusa a tiszta tárgyilagosságtól annál távolabb áll, mert alapjában véve szinte elmerülünk a dologi világ (*Sachwelt*) súlya alatt. Híján vagyunk a lélek és a tárgy belső kapcsolatának, annak az átszellemült tárgyilagosságnak, amely a műveltséget teljessé teszi. Egyelőre a szentimentalizmusnak, a *Sturm und Drang*-nak korszakában élünk, amely nélkülözi a teremtő erőt“ (19. l.). Ezzel a visszás állapottal szemben Spranger a kibontakozás, a javulás útját abban látja, hogy vissza kell térni a német klasszikusokhoz, akik a „műveltséget“ a maga egészében s nem egyoldalúan irodalmi-intellektuális irányban értelmezték; akik az életnek mesterei voltak s nem csupán napszámósai. Tanulmányának ezt a főtételét a német klasszikusok: Goethe, Schiller, Kant, Fichte, Humboldt V., Pestalozzi (*Elementarmethode*), Hegel stb. példáján és művein szemlélteti, igazolja. Ennek a belső embernek kialakítása, eszményi alapvonásainak kidomborítása nem csupán az iskolának és az ifjúságnak, hanem egyúttal az életnek és az embereknek közös feladata. Ezt a belső emberit nem külső formák és javak hozzák létre, hanem az emberiség felett örökké világító hármas csillagzat: szabadság, kötelesség, szeretet. (Mi a kötelességet tennők első helyre, mert ez feltétele a szabadságnak s ebből folyik a szeretet is. Ezt a felfogást igazolják egyébiránt magának Sprangernek a kötelességről mondott fejtegetései a 13. lapon.)